

УДК 378:004.738

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10\(56\)-666-681](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-10(56)-666-681)

Лебідь Ольга Валеріївна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології та педагогіки, ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», м. Дніпро, <https://orcid.org/0000-0001-6861-105X>

ФАНДРАЙЗИНГ ДЛЯ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ: ПРАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ

Анотація. У статті розглянуто фандрайзинг як механізм ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів. Мета статті – обґрунтувати та систематизувати інструменти фандрайзингу для ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів, розробити їх класифікацію (фінансові та нефінансові). На основі огляду українських і зарубіжних праць уточнено зміст поняття «фандрайзинг для ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів». Запропоновано класифікацію інструментів фандрайзингу як механізму ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів у двох категоріях: фінансові (монетарні) та нефінансові (немонетарні). Фінансові (монетарні): краудфандинг – мобілізує багато невеликих внесків і паралельно формує аудиторію та публічність дисертаційного проєкту; гранти та стипендії – конкурсне фінансування з чіткими цілями, строками й критеріями звітності; благодійні внески та пожертви – ґрунтуються на альтруїзмі донора і зазвичай дають більшу гнучкість використання; спонсорство – цільові кошти «за визнання» (брендинг, подяки), які потребують письмових умов невторчання у дизайн та результати дисертаційного проєкту; фандрайзингові заходи – разові (або періодичні) події, що зміцнюють позиціонування дослідження в професійних мережах. Нефінансові (немонетарні): внески у натуральній формі (in-kind contributions) – передання у власність або довгострокове користування матеріальних та нематеріальних активів із оцінкою за справедливою ринковою вартістю; підтримка у натуральній формі (in-kind support) – тимчасовий доступ до ресурсів або послуг без переходу права власності; партнерські угоди – формалізують взаємний доступ до інфраструктур і даних; волонтерська допомога – безоплатний час і навички для операційних завдань (збір, обробка даних, події, комунікації); менторство та експертна підтримка – інтелектуальний ресурс, який підсилює дизайн, методи та валідність, знижуючи ризики помилок і перевитрат.

Ключові слова: краудфандинг, гранти, стипендії, благодійні внески, пожертви, спонсорство, фандрайзингові заходи, внески у натуральній формі, підтримка у натуральній формі, партнерські угоди, волонтерська допомога, менторство, експертна підтримка, дисертація.

Lebid Olha Valeriivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Psychology and Pedagogy, Alfred Nobel University, Dnipro, <https://orcid.org/0000-0001-6861-105X>

FUNDRAISING FOR RESOURCE SUPPORT OF DISSERTATION PROJECTS: PRACTICAL TOOLS

Abstract. The article considers fundraising as a mechanism for providing resources for dissertation projects. The purpose of the article is to justify and systematize fundraising tools for providing resources for dissertation projects and to develop their classification (financial and non-financial). Based on a review of Ukrainian and foreign works, the content of the concept of “fundraising for resource provision for dissertation projects” has been clarified. A classification of fundraising tools as a mechanism for resource provision for dissertation projects in two categories is proposed: financial (monetary) and non-financial (non-monetary). Financial (monetary): crowdfunding – mobilizes many small contributions and simultaneously builds an audience and publicity for the dissertation project; grants and scholarships – competitive funding with clear goals, deadlines, and reporting criteria; charitable contributions and donations – based on donor altruism and usually offering greater flexibility of use; sponsorship – targeted funds “for recognition” (branding, acknowledgements), which require written conditions of non-interference in the design and results of the dissertation project; fundraising events – one-off (or periodic) events that strengthen the positioning of the research in professional networks. Non-financial (non-monetary): in-kind contributions – transfer of ownership or long-term use of tangible and intangible assets valued at fair market value; in-kind support – temporary access to resources or services without transfer of ownership; partnership agreements – formalize mutual access to infrastructure and data; volunteer assistance – free time and skills for operational tasks (data collection, processing, events, communications); mentoring and expert support – intellectual resources that enhance design, methods, and validity, reducing the risk of errors and overspending.

Keywords: crowdfunding, grants, scholarships, charitable contributions, donations, sponsorship, fundraising events, contributions in kind, support in kind, partnership agreements, volunteer assistance, mentoring, expert support, dissertation.

Постановка проблеми. Сучасний науково-дослідний процес вимагає значних ресурсів, які часто недоступні аспірантам та молодим науковцям через відсутність або обмеженість державного фінансування закладів вищої освіти та наукових програм. Така ситуація призводить до затримок у реалізації дисертаційних проєктів, зниження якості досліджень та обмеження інноваційного потенціалу. У цьому контексті фандрайзинг виступає як необхідний та ефективний інструмент залучення додаткових фінансових, матеріальних та інформаційних ресурсів, що сприяє успішній реалізації наукових проєктів та розвитку

наукової спільноти. Аналіз сучасних методів і практик фандрайзингу є важливим для виявлення ефективних підходів до ресурсного забезпечення дисертаційної діяльності в умовах обмежених фінансових можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фандрайзингу в науковій діяльності останнім часом привертає значну увагу дослідників як українських, так і зарубіжних. В українській та зарубіжній науковій літературі методи залучення фінансування для наукових проєктів розглядаються через призму фандрайзингу як інструменту фінансування закладів вищої освіти (Я. Кобушко, О. Майборода та інші); економіко-правового аспекту позабюджетного формування закладів вищої освіти (В. Тимчак, М. Тимчак, Т. Ящук та ін.); ендавменту у вищій освіті (М. Дмитришин, В. Покідіна, К. Рябков, А. Степанова, О. Ткачук та інші); благодійної підтримки науки (А.-Л. Барабаші (*Albert-László Barabási*), А. Дж. Гейтс (*Alexander J. Gates*), Л.М. Шехтман (*Louis M. Shekhtman*) та інші); ролі наукової філантропії в дослідницьких університетах (Ф. Мюррей (*Fiona Murray*) та інші); краудфандингової діяльності у наукових дослідженнях (Дж.В. Ваттерс (*Jason V. Watters*), Х.Г. Ганцта (*Holly H. Ganz*), К. Далхаузен (*K. Dahlhausen*), Б.Л. Кребс (*Bethany L. Krebs*) інші); ролі онлайн-комунікацій та соціальних мереж у формуванні спільнот підтримки науки й мобілізації ресурсів (Джаррет Е.К. Бірнс (*Jarrett E.K. Byrnes*), Барбара Л.Е. Вокер (*Barbara L.E. Walker*), Дж. Ранганатан (*J. Ranganathan*), Дз. Фолкс (*Z. Faulkes*) та інші). Констатуємо, що у науковому ландшафті загалом більшість досліджень здійснюється переважно у закладах вищої освіти, які забезпечують належне інституційне підґрунтя для фандрайзингу [1, с. 2]. Унаслідок цього емпірична база робіт про фандрайзинг теж переважно віддзеркалює високоресурсні університетські умови, а отримані висновки потребують подальшої перевірки й адаптації до контекстів окремих дослідницьких груп і дисертаційних проєктів.

Варто ще зазначити, що в українському контексті фандрайзинг у сфері науки досліджується менш широко, проте зростає інтерес до розвитку партнерств між науковими установами та бізнесом, диверсифікації джерел фінансування, грантової підтримки, благодійності та меценатства, а також використання сучасних інструментів, зокрема онлайн-фандрайзингу, PR-кампаній та комунікаційних стратегій, спрямованих на формування довіри донорів і підвищення конкурентоспроможності проєктів на міжнародному ринку [2]. Разом з тим, існує нестача системних досліджень, що комплексно аналізують ефективність різних методів фандрайзингу саме у контексті забезпечення ресурсами дисертаційних проєктів, що визначає актуальність подальших наукових пошуків у цій галузі.

Мета статті – обґрунтувати та систематизувати інструменти фандрайзингу для ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів, розробити їх класифікацію (фінансові та нефінансові).

Виклад основного матеріалу. Дослідження доцільно розпочати з уточнення та розкриття сутності поняття «фандрайзинг». Так, на думку, К. Гронб'єрга (*K. Grønbjerg*), фандрайзинг є мистецтвом збору або отримання

коштів для певної мети, особливо для підтримки соціальних справ [17]. Це визначення акцентує увагу на творчому та стратегічному підході до залучення ресурсів.

С. Теслюк визначає фандрайзинг як професійну діяльність щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів для реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проєктів, яка вимагає спеціальних знань та навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора [12, с. 7]. Головною ідеєю цього підходу є розуміння фандрайзингу як цілеспрямованого, компетентного та етично виваженого процесу взаємодії з потенційними донорами з метою досягнення суспільно корисних результатів.

Фандрайзинг, за визначенням І. Демуз, є процесом залучення грошових коштів та інших ресурсів (матеріальних, інформаційних, людських тощо), які організація не може забезпечити самостійно, та які є необхідними для реалізації певного проєкту або діяльності. Вчений також зазначає, що фандрайзинг ще й «наука про успішне переконання інших у тому, що діяльність конкретної організації заслуговує уваги і підтримки» [4]. Означене свідчить, що фандрайзинг має не лише фінансово-організаційний, а й комунікативно-психологічний вимір, оскільки передбачає формування довіри, налагодження партнерських відносин та ефективну презентацію цілей і результатів проєкту, що у підсумку підвищує шанси на успішне залучення необхідних ресурсів.

Таким чином, розуміння сутності фандрайзингу дозволяє перейти до розгляду його ролі у забезпеченні діяльності організацій, що реалізують суспільно важливі ініціативи, зокрема у науковій та освітній сферах.

На відміну від комерційних організацій, що самостійно генерують свої доходи, фандрайзинг є дуже важливим джерелом фінансування для некомерційних організацій, таких як ті, що працюють у сфері освіти, охорони здоров'я, досліджень чи культури [16]. Найуспішніші наукові організації застосовують комплексний підхід до фандрайзингу, що включає індивідуальні звернення, події для донорів, корпоративні партнерства та кампанії зі збору коштів онлайн [23].

Колектив українських науковців під керівництвом К. Каліни, досліджуючи застосування грантів і здійснення фандрайзингової діяльності для українських науковців у сфері педагогіки, визначають фандрайзинг як професійну діяльність науковця щодо мобілізації фінансових та інших ресурсів з різноманітних джерел для реалізації соціально значущих і науково-дослідних неприбуткових проєктів, яка вимагає спеціальних знань та навичок фандрайзера, що можуть вплинути на прийняття позитивного рішення донора [5].

З огляду на багатовимірність та стратегічний характер фандрайзингу, його роль у науковій діяльності набуває особливої ваги. У сфері досліджень і розробок він стає не лише джерелом фінансової підтримки, а й механізмом налагодження партнерств, обміну ресурсами та підвищення видимості наукових результатів у професійних і громадських колах. Особливого значення цей процес набуває для здобувачів наукового ступеня, адже забезпечення ресурсної бази є однією з

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 10(56) 2025

ключових умов успішного виконання дисертаційного дослідження. «Таким чином, ... фандрайзингова діяльність ... спрямована на отримання певних джерел фінансування чи необхідних ресурсів для науково-дослідної діяльності в межах реалізації певних проєктів» [5]. У науковій літературі виділяють такий вид фандрайзингу як науково-дослідний фандрайзинг, який спрямований на фінансування досліджень у різних галузях науки, підтримку інноваційних розробок та технологій [11]. На нашу думку, **фандрайзинг для ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів** – це цілеспрямована діяльність здобувача наукового ступеня та/або дослідницької групи щодо залучення фінансових, матеріально-технічних, інформаційних, кадрових та інших ресурсів із зовнішніх джерел з метою створення необхідних умов для виконання дисертаційного проєкту, проведення його апробації, публікації результатів і впровадження здобутих наукових напрацювань у практику.

На рисунку 1 подано класифікацію практичних інструментів фандрайзингу для ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів, систематизовану на основі наукових і навчально-методичних праць [5; 15]. Інструменти поділено на дві основні категорії: *фінансові (монетарні)*, що передбачають залучення грошових коштів та *нефінансові (немонетарні)*, які орієнтовані на мобілізацію матеріальних, інформаційних та людських ресурсів без прямого фінансування. Така систематизація дозволяє комплексно оцінити потенційні джерела підтримки дослідження та обрати оптимальні стратегії їх використання.

Рис. 1. Практичні інструменти фандрайзингу для ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів

Обґрунтуємо означені на рисунку 1 інструменти як складові фінансових і нефінансових механізмів фандрайзингу, що забезпечують комплексне ресурсне підґрунтя для реалізації дисертаційних проєктів.

У науковій літературі поняття «*краудфандинг (crowdfunding)*» трактується по-різному. Зокрема, його визначають як метод залучення фінансових коштів від широкого кола людей, зазвичай через інтернет-платформи, для реалізації конкретних проєктів чи ініціативи [3]; спосіб онлайн-залучення коштів на проєкт через невеликі пожертви від багатьох людей [15]; новий спосіб фінансування проєктів та ідей різного напрямку, що ґрунтується на зборі фінансових ресурсів через Інтернет від великої кількості людей [1]; а також як співпрацю та кооперацію людей, які добровільно надають фінансову підтримку стартапу, інноваційному проєкту, ідеї або організації [1]. Такі визначення підкреслюють, що краудфандинг є водночас інструментом фінансування та формою співпраці спільноти для реалізації ідей через онлайн-платформи. Він може стати ефективним механізмом мобілізації ресурсів, особливо для стартапів, творчих, соціальних і наукових проєктів, які не мають доступу до традиційних джерел фінансування. Його переваги полягають не лише у зборі коштів, а й у створенні спільноти навколо проєкту, залученні майбутніх користувачів чи клієнтів, а також перевірці життєздатності ідеї на ранніх етапах [3].

Щодо ролі краудфандингу в науці, Дж. Хуї (*J. Hui*) та Е. Гербер (*E. Gerber*) розглядають його як модель фінансування, у межах якої науковці залучають невеликі грошові внески від великої кількості людей, переважно через онлайн-платформи, для підтримки дослідницьких проєктів. Науковці підкреслюють, що краудфандинг відкриває нові можливості для фінансування досліджень, особливо для тих, хто працює поза традиційними грантовими механізмами або реалізує високоризикові ідеї, які складно підтримати іншим способом. На відміну від традиційних джерел фінансування, цей інструмент дозволяє напряму взаємодіяти з громадськістю, залучати її до процесу дослідження, що підвищує відкритість і прозорість науки [19].

Характерною особливістю краудфандингу є надання винагороди особам, які здійснюють фінансову підтримку проєкту. Як зазначає Р. Віт (*R. Wheat*), «мета винагород у краудфандингу полягає в наданні можливості відчувати причетність до науки та наукового процесу. Тому винагороди, засновані на особистих контактах, такі як часті оновлення впродовж дослідження, гостьові лекції, вечери або запрошення донорів у польову чи лабораторну роботу на один день, також мають великий вплив на учасників» [25].

У контексті ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів краудфандинг постає як перспективний інструмент фандрайзингу, здатний не лише забезпечити фінансову підтримку дослідження, а й створити активну спільноту однодумців та прихильників наукових ідей. Його застосування дозволяє молодим ученим мобілізувати додаткові ресурси, підвищити впізнаваність своєї

роботи, розширити коло професійних контактів та інтегрувати елементи наукової комунікації в процес дослідження, що відповідає сучасним тенденціям відкритої науки та суспільної залученості.

Гранти та стипендії є одним із ключових фінансових інструментів фандрайзингу, що можуть забезпечити реалізацію дисертаційних проєктів.

Гранти – це грошові або інші засоби, що надаються як громадянам, так і іноземцям міжнародними організаціями для проведення наукових досліджень, підготовки кадрів, підвищення кваліфікації та інших цілей за певних умов, що надаються безпосередньо грантодавцями [5, с. 126]. Гранти присуджуються тим дослідницьким проєктам і дослідникам, які отримали найвищі оцінки за результатами експертизи. Саме наявність експертного відбору відрізняє систему грантів від пожертвувань. Таким чином, дослідницький грант є механізмом розподілу не тільки економічних ресурсів, а й наукового капіталу [7, с. 140].

В свою чергу, стипендії виступають «потужним інструментом мотивації, стимулюючи прагнення до академічної досконалості та активної участі у науково-дослідницькій діяльності» [9]. Вони здатні забезпечити адресну підтримку здобувачів освіти та молодих учених, сприяючи їхній академічній мобільності, розширенню професійних контактів та доступу до сучасних наукових ресурсів.

На етапі підготовки та реалізації дисертаційного проєкту важливим чинником успішного дослідження є наявність достатнього ресурсного забезпечення. Одним з ефективних шляхів отримання фінансової, матеріально-технічної та інформаційної підтримки виступають національні та міжнародні стипендіальні й грантові програми. У таблиці 1 наведено систематизований перелік таких можливостей, що можуть бути використані аспірантами та молодими науковцями для виконання, апробації та поширення результатів дисертаційних робіт.

Окремо виділяємо такий інструмент фандрайзингу як **благодійні внески та пожертви**, оскільки пожертви менш транзакційні, без формалізованої «вигоди» для донора, натомість гранти очікують конкретних наукових результатів взаємин [12, с. 17]. Тому благодійні внески та пожертви як інструменту фандрайзингу для реалізації дисертаційного проєкту розглядаємо як дієвий механізм залучення позабюджетних ресурсів на досягнення визначених наукових цілей (оплата публікаційних витрат, матеріально-технічне забезпечення експериментів тощо). «Благодійність (походить від латинського слова “*caritas, carus*”, що означає “милостиня”, “жертвенна любов”) – це, передусім, вияв цілеспрямованої уваги до людей, котрі з різних причин не можуть власними зусиллями забезпечити собі хоча б мінімальні умови належного існування за конкретних обставин суспільного повсякдення, а також надання їм посиленої допомоги у збереженні й організації своєї життєдіяльності, підтримання їхнього матеріального, соціального та психологічного стану» [8]. Благодійна діяльність може здійснюватися у вигляді: безкоштовної передачі у власність або користування майна, послуг; публічний збір пожертвувань; управління благодійними

ендавмент тощо [6]. Благодійні внески та пожертви виступають ефективним механізмом залучення позабюджетних ресурсів, що дає змогу обґрунтовано покривати саме цільові витрати дисертаційного дослідження (збір і оброблення даних, матеріально-технічне забезпечення тощо).

Таблиця 1

Стипендіальні та грантові програми для підтримки дисертаційних досліджень аспірантів і молодих учених

Назва	Сутність / Особливість	Мета	Хто може скористатись
Стипендія Президента України для молодих учених	Фінансова підтримка талановитих молодих учених	Стимулювання перспективних досліджень у природничих, технічних, гуманітарних і суспільних науках	Наукові співробітники, аспіранти, стажери-дослідники, інженерно-технічні працівники НАН України до 35 років
Стипендія Кабінету Міністрів України для молодих учених	Щомісячні виплати на 2 роки	Підтримка вчених з актуальними дослідженнями та технічними розробками	Наукові та науково-педагогічні працівники, аспіранти, докторанти (вік до 33 або 38 років для докторів наук/докторантів)
Іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених – докторів наук	Фінансова підтримка видатних молодих докторів наук	Стимулювання виконання актуальних досліджень в Україні	Доктори наук до 40 років
Державні іменні стипендії (Революція Гідності)	Щорічна стипендія	Вшанування героїв, стимулювання наукової діяльності	Наукові та науково-педагогічні працівники, аспіранти, докторанти (вік до 35 або 40 років)
Гранти Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених	Фінансування нових або продовжених досліджень	Розвиток наукової діяльності	Доктори наук до 35 років, докторанти до 33 років, кандидати наук до 30 років
Erasmus+ (Jean Monnet, KA1, KA2, Erasmus Mundus)	Міжнародні програми обміну та співпраці	Підвищення кваліфікації, стажування, отримання освіти, обмін досвідом	Студенти, аспіранти, випускники, викладачі, дослідники
Horizon Europe	Програма ЄС з фінансування досліджень та інновацій	Розвиток міжнародної наукової співпраці та інновацій	Дослідницькі групи, університети, науковці
Fulbright Research and Development Program (США)	Гранти на дослідження та стажування в університетах США	Виконання частини дисертаційного дослідження, збір емпіричних даних	Аспіранти, молоді науковці
DAAD Research Grants (Німеччина)	Стипендії на проведення досліджень в університетах та наукових установах Німеччини	Проведення експериментів, архівних досліджень, підготовка публікацій	
Marie Skłodowska-Curie Actions (ЄС)	Гранти на мобільність і проведення досліджень у міжнародних колабораціях	Поглиблення міжнародного співробітництва та доступу до унікальних наукових ресурсів	
Chevening Scholarships (Велика Британія)	Стипендії на навчання та дослідження у британських університетах	Виконання дослідження або навчання у сфері, пов'язаній із темою дисертації	
Swiss Government Excellence Scholarships (Швейцарія)	Стипендії для досліджень у швейцарських університетах	Проведення досліджень та налагодження міжнародної співпраці	

Спонсорство у контексті дисертаційних проєктів – це грошова підтримка від організації-донора на чітко визначені статті бюджету (оплата польових виїздів, публікаційних зборів, доступів до платних баз або програмного забезпечення, статистичних послуг тощо) в обмін на публічне визнання внеску спонсора (згадка в подяках до публікацій, розміщення логотипу, участь у публічних подіях). Щоб зберегти наукову незалежність і репутаційний капітал, умови спонсорства бажано фіксувати в письмовій угоді з: 1) предметом і сумою фінансування та дозволеними витратами; 2) відсутністю права вето на дизайн, перебіг та інтерпретацію результатів; 3) правилами цитування та розкриття потенційного конфлікту інтересів; 4) переліком очікуваних результатів і форматом звітування (проміжні та підсумкові фінансові звіти, наукові звіти, дедлайни). Таким чином, монетарне спонсорство доповнює грантові джерела,

забезпечуючи покриття критичних витрат дисертаційного проєкту без порушення принципів академічної доброчесності.

Фандрайзингові заходи (у монетарному форматі) – це сплановані активності для залучення грошових внесків на чітко окреслені статті бюджету дисертаційного проєкту (польові дослідження, публікаційні збори, платні бази даних та програмного забезпечення, статистичні послуги тощо). Для науковця доречними є: короткі онлайн-кампанії зі встановленою ціллю; благодійні відкриті лекції з реєстраційним внеском; стислі наукові презентації теми дисертаційного проєкту для професійних спільнот; партнерські «мікрозбори» серед випускників кафедри або професійних асоціацій; корпоративні збори через роботодавців тощо.

Ш. Кейтс (*S. Kates*) і С. Тіме (*S. Thieme*) зазначають, що фандрайзингові заходи приваблюють донорів із виразними соціальними (солідарними) та матеріальними мотивами – зокрема завдяки більшому доступу до адресата [20]. Для дисертаційних проєктів це означає необхідність прямої комунікації дослідника з цільовою аудиторією. Також науковці стверджують, що фандрайзингові заходи допомагають організаціям збільшувати пожертви та посилювати лояльність; вдалий захід водночас підвищує впізнаваність у спільноті й забезпечує разове суттєве надходження коштів [20]. Тому презентації дисертаційного проєкту працюють як на збір коштів, так і на репутацію як теми, так і дослідника. Влучною є ще одна думка дослідників щодо того, що залучення коштів від фізичних осіб через продаж квитків на прийоми, вечери чи ланчі залишається ключовим – і, ймовірно, недостатньо дослідженим – компонентом фандрайзингу, навіть попри підйом онлайн-зборів [20]. Це означає, що дослідник має звернути увагу на організацію міні-заходів та лекції з реєстраційним внеском для підтримки дисертаційного проєкту.

Поряд із фінансовими інструментами фандрайзингу у практиці реалізації дисертаційних проєктів дедалі більшого значення набувають нефінансові (немонетарні). Вони не замінюють грошові надходження, але доповнюють і здешевлюють реалізацію дослідження, забезпечуючи критичні ресурси без прямих витрат дослідника. Як стверджують С. Штетцер (*S. Stötzer*) і К. Кальтенбруннер (*K. Kaltenbrunner*), фандрайзинг у наукових установах та університетах охоплює не лише залучення фінансових коштів, але й розвиток партнерств зі спонсорами та донорами, здатними підтримати дослідницькі ініціативи як у грошовій, так і в натуральній формі [24]. Тому, окремим видом фандрайзингової діяльності, що має практичне значення для реалізації дисертаційних проєктів, є **внески у натуральній формі (*in-kind contributions*) та підтримка у натуральній формі (*in-kind support*)**.

In-kind contributions – це внески у вигляді матеріальних або нематеріальних ресурсів, що передаються проєкту у власність або на тривалий термін користування замість грошового фінансування; «негрошові товари або послуги, які надаються проєкту організацією або іншими джерелами» [18]. Пожертвовані товари та послуги можуть вважатися внесками в натуральній формі, якщо вони є: необхідними для успіху проєкту; належать до прийнятних витрат і в іншому

випадку мали б бути придбані або оплачені; можуть бути оцінені за справедливою ринковою вартістю (тобто у порівнянні з подібними товарами та послугами); відображені у бюджеті як збалансовані рівноцінним доходом (загальні витрати в натуральній формі дорівнюють загальним доходам у натуральній формі) [18].

In-kind support – це підтримка у формі надання ресурсів, послуг або експертизи для тимчасового використання в межах проєкту без їх передачі у власність; «передача товарів, послуг або інших нефінансових ресурсів, які можуть бути використані для підтримки дослідницьких, освітніх або інфраструктурних проєктів» [24]; «внесок, еквівалентний грошовим коштам, у формі активу, за який не відбувається грошового обміну, але який є необхідним для проєкту і який мав би бути придбаний на відкритому ринку або шляхом переговорів з постачальником, якщо він не надається ініціатором проєкту» [18]. Як зазначають С. Штетцер (*S. Stötzer*) і К. Кальтенбруннер (*K. Kaltenbrunner*), така підтримка може включати обладнання, програмне забезпечення, лабораторні матеріали, експертні консультації чи інші ресурси, необхідні для реалізації наукових ініціатив [24]. «Іноді *in-kind support* буває легшою для отримання, ніж фінансова допомога, і може бути не менш корисною. ... Вона також часто стає першим кроком до налагодження довгострокових відносин» [14]. Обидва інструменти мають суттєве значення для наукових досліджень, адже дозволяють залучати дороговартісні ресурси та експертну допомогу без необхідності додаткового фінансування. У контексті дисертаційних проєктів це може значно зменшити витрати на придбання обладнання, програмного забезпечення, витратних матеріалів або організацію польових досліджень.

Партнерські угоди як інструмент немонетарного фандрайзингу у дисертаційних проєктах – це формалізовані домовленості між дослідником, кафедрою, закладом освіти і зовнішніми суб'єктами (організації громадянського суспільства, бізнес, професійні асоціації, публічні інституції, заклади освіти різних типів тощо), спрямовані на надання доступу до обладнання й лабораторій, програмного забезпечення та баз даних, експертного супроводу та менторства, тренінгів, майданчиків для збору даних, логістичної підтримки тощо. Такі угоди зменшують фінансове навантаження здобувача, підвищують якість і відтворюваність дослідження, забезпечують легітимний доступ до інфраструктур і цільових аудиторій.

Волонтерська допомога розглядається як конкретний прояв ширшого соціального феномену – волонтерства, який є добровільною формою соціальної активності, спрямованої на суспільно корисні справи. Це спосіб колективної взаємодії й ефективний механізм вирішення актуальних соціальних проблем, що ґрунтується на прагненні допомогти [13]. У науковому середовищі волонтерська допомога набуває конкретних змістових форм: координація збору емпіричних даних (розсилання анкет, організація інтерв'ю, модерація фокус-груп), технічний супровід подій (реєстрація учасників, монтаж відео), інформаційна підтримка (підготовка постів, візуалізацій, перекладів анонсів), а також допомога в оформленні матеріалів (верстка збірників, коректура, бібліографія). На нашу

думку, волонтерська допомога у контексті фандрайзингу для ресурсного забезпечення дисертаційних проєктів – це форма добровільної підтримки, що передбачає безоплатне залучення часу, організаційних зусиль і практичних дій людей на користь реалізації наукового дослідження. Вона може проявлятися у сприянні збору та обробці даних, організації наукових заходів, інформаційній підтримці чи поширенні результатів досліджень.

Водночас варто підкреслити, що *менторство та експертна підтримка* не ототожнюються з волонтерською допомогою, а розглядаються як окремі інструменти немонетарного фандрайзингу. Якщо волонтерство пов'язане насамперед із виконанням організаційних чи допоміжних завдань, то менторство й експертна підтримка передбачають цілеспрямовану професійну взаємодію, що забезпечує методологічну, концептуальну та стратегічну опору дослідника у процесі реалізації дисертаційного проєкту. Менторство – це спосіб використання потенціалу досвідчених науковців, які нагромадили капітал знань і досвіду, є носіями цінностей і професійних установок, важливих для реалізації дисертаційного проєкту, тому вони можуть виступати провідниками для молодого покоління дослідників [7]. У контексті дисертаційного проєкту менторство має довгостроковий характер і спрямоване на посилення дослідницької спроможності здобувача: допомагає уточнити проблему та гіпотези, обрати дизайн і методики збору даних, спланувати аналітику й публікаційну стратегію, вибудувати графік етапів дисертаційного проєкту; водночас розширює професійні мережі та підсилює репутаційну довіру до дослідження. Експертна підтримка, у свою чергу, має короткостроковий характер та передбачає залучення вузькопрофільних фахівців для предметної оцінки окремих компонентів дисертаційного проєкту і вироблення рекомендацій, що можна безпосередньо імплементувати. Фокус експертної підтримки – перевірка коректності дослідницького питання й дизайну, валідності та надійності інструментарію, коректності дизайну вибірки та плану статистичного аналізу, дотримання етичних вимог, логіки інтерпретацій і структури наукового тексту. Таким чином, менторство формує довгострокову траєкторію й підсилює дослідницьку спроможність науковця, тоді як експертна підтримка забезпечує точність і якість критичних компонентів проєкту.

Отже, таблиця 2 систематизує ключові інструменти фандрайзингу, що можуть бути залучені на різних етапах дисертаційного проєкту.

Висновки. Як висновок, зазначимо, що фандрайзинг у дисертаційних проєктах має розглядатися як інтегрована система інструментів, що поєднує фінансові та нефінансові інструменти. Коротко розмежуємо їхню специфіку: краудфандинг – мобілізує багато невеликих внесків і паралельно формує аудиторію та публічність дисертаційного проєкту; гранти та стипендії – конкурсне фінансування з чіткими цілями, строками й критеріями звітності; благодійні внески та пожертви – ґрунтуються на альтруїзмі донора і зазвичай дають більшу гнучкість використання; спонсорство – цільові кошти «за

визнання» (брендинг, подяки), які потребують письмових умов невтручання у дизайн та результати дисертаційного проєкту; фандрайзингові заходи – разові (або періодичні) події, що зміцнюють позиціонування дослідження в професійних мережах; внески у натуральній формі (in-kind contributions) – передання у власність або довгострокове користування матеріальних та нематеріальних активів із оцінкою за справедливою ринковою вартістю; підтримка у натуральній формі (in-kind support) – тимчасовий доступ до ресурсів або послуг без переходу права власності; партнерські угоди – формалізують взаємний доступ до інфраструктур і даних; волонтерська допомога – безоплатний час і навички для операційних завдань (збір, обробка даних, події, комунікації); менторство та експертна підтримка – інтелектуальний ресурс, який підсилює дизайн, методи та валідність, знижуючи ризики помилок і перевитрат. На нашу думку, запропонована класифікація інструментів фандрайзингу для реалізації дисертаційного проєкту дає можливість здобувачам наукового ступеня й науковим керівникам цілеспрямовано поєднувати інструменти залежно від етапу дослідження, підвищуючи ресурсну стійкість, якість і відтворюваність результатів без порушення принципів академічної доброчесності.

Таблиця 2

Характеристики інструментів фандрайзингу для реалізації дисертаційного проєкту

Категорія інструментів	Інструмент	Суть та механізм реалізації	Можливий результат для дисертаційного проєкту	Приклади застосування
Фінансові (монетарні)	Краудфандинг (Crowdfunding)	Залучення невеликих грошових внесків від великої кількості осіб через онлайн-платформи	Отримання коштів на проведення дослідження або його окремих етапів	Спільнокошт, Na-Start, GoFundEd, Moc Micro, RazomG
	Гранти та стипендії	Конкурсне отримання фінансування від державних, міжнародних чи приватних фондів	Повне або часткове покриття витрат на дослідження, стажування, публікації	Horizon Europe, Erasmus+, Fulbright, DAAD, Marie Skłodowska-Curie, Гранти МОН України
	Благодійні внески та пожертви	Добровільні грошові внески від меценатів, бізнесу чи випускників	Грошова підтримка дослідження без зобов'язань перед донором	Прямі пожертви, фандрайзингові листи
	Спонсорство	Фінансування в обмін на рекламні чи іміджеві вигоди для спонсора	Отримання коштів та підвищення впізнаваності дослідження	Логотип спонсора на сайті чи в публікаціях
	Фандрайзингові заходи	Організація подій для збору коштів та популяризації дослідження	Залучення фінансів та підтримки від спільноти	Благодійні лекції, аукціони, виставки
Нефінансові (немонетарні)	Внески у натуральній формі (in-kind contributions)	Передача матеріальних чи нематеріальних ресурсів у власність або на тривале користування	Отримання обладнання, матеріалів, програмного забезпечення без витрат бюджету	Пожертви лабораторного обладнання, ліцензії на програмне забезпечення
	Підтримка у натуральній формі (in-kind support)	Тимчасове надання ресурсів або послуг без передачі у власність	Доступ до обладнання, приміщень, експертних консультацій	Тимчасове користування лабораторією партнера, безкоштовна експертиза
	Партнерські угоди	Співпраця з організаціями для обміну ресурсами чи інфраструктурою	Оптимізація витрат і доступ до унікальних ресурсів	Спільне використання лабораторій, баз даних
	Волонтерська допомога	Залучення добровольців до дослідницьких робіт	Підтримка у зборі, обробці та аналізі даних	Студенти, аспіранти, наукові ентузіасти
	Менторство та експертна підтримка	Безоплатна передача знань та досвіду фахівців	Підвищення якості методології, аналізу та публікацій	Консультації зі статистики, методології, оформлення статей

Література:

1. Гвоздь М.Я., Бондаренко Ю.Г., Кулиняк І.Я. Краудфандинг як інструмент залучення коштів для фінансування стартап-проектів: аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 43. DOI: 10.32843/infrastructure43-24
2. Гнатюк О.М., Краус К.М., Краус Н.М. Управління фандрайзингом закладу освіти: розширення можливостей чи вимога часу? *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. Вип. 1. № 11. С. 4–19. DOI:10.32750/2023-0101
3. Гуляєва Л., Емірза А., Бацинікс Т. та ін. Звіт про кращі практики «Краудфандинг для підтримки ініціатив сталого соціального підприємництва». Афіни: Higher Incubator Giving Growth & Sustainability, 2023. 124 с. DOI: 10.6084/M9.FIGSHARE.22347136
4. Демуз І. Фандрайзинг і грантрайтинг як особливий фінансовий механізм міжнародної підтримки наукових проектів в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. Вип. 43. С. 12–20.
5. Каліна К.Є., Недра К.М., Рибалко Л.С. Поняття про теоретико-методологічні основи застосування грантів і здійснення фандрайзингової діяльності для українських науковців у сфері педагогіки. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2022. № 58. С. 124–136. DOI: 10.34142/2312-1548.2022.58.12
6. Кліпкова О. Діяльність благодійних організацій в Україні як один із основних елементів фандрайзингу. *European Science*. 2023. Вип. 18. С. 61–68. DOI: 10.30890/2709-2313.2023-18-04-004
7. Ліпич Л.Г., Кушнір М.А. Менторство як інструмент розвитку професійних можливостей працівників підприємства. *Економічний простір*. 2024. Вип. 191. С. 137–141. DOI: 10.32782/2224-6282/191-23
8. Насібова О.В. Благодійність як джерело фінансових ресурсів соціального захисту населення. *Ефективна економіка*. 2020. Вип. 10. DOI:10.32702/2307-2105-2020.10.60
9. Паска Т. Міжнародні стипендійні програми як інструмент мотивації до навчання здобувачів вищої освіти України. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Вип. 13. № 2. С. 81–87. DOI: 10.31110/2616-650X-vol13i2-011
10. Сбруєв М.Г. Технології грантового супроводу науково-дослідних проектів в університетах США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 3. Вип. 47
11. Соколова А., Соколов О., Маслак Т. та ін. Сутність та роль фандрайзингу в сучасних реаліях України. *Наукові перспективи*. 2025. Вип. 54 (12). С. 883–897. DOI: 10.52058/2708-7530-2024-12(54)-883-897
12. Теслюк С.А. Фандрайзинг та реалізація проектів: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 102 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20884/3/fandr_kl.pdf
13. Шопіна І.М. Благодійна та волонтерська діяльність як суспільна практика: правові, телеологічні та аксіологічні аспекти. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. Вип. 2. С. 540–544. DOI:10.24144/2788-6018.2024.02.92
14. American Chemical Society. Community Outreach Fundraising Guide. Washington, D.C.: American Chemical Society, 2009.
15. Dahlhausen K., Krebs B.L., Watters J.V. Crowdfunding Campaigns Help Researchers Launch Projects and Generate Outreach. *Journal of Microbiology & Biology Education*. 2016. Issue 17. No. 1. pp. 32–37. DOI: 10.1128/jmbe.v17i1.1051
16. De Las Heras-Pedrosa C., Ruiz-Mora I., Jambrino-Maldonado C. Fundraising strategies in Spanish universities. An approach from stakeholders' relations / Estrategias de captación de fondos en las universidades españolas. Un enfoque desde las relaciones con sus grupos de interés. *Revista Internacional de Relaciones Públicas*, 2017. DOI: 10.5783/RIRP-14-2017-08-125-144

17. Gronbjerg K.A. How nonprofit human service organizations manage their funding sources: Key findings and policy implications. *Nonprofit Management and Leadership*. 1991. Issue 2. No. 2. pp. 159–175. DOI: 10.1002/nml.4130020206
18. Guidelines on Valuing In-Kind Contributions in Grant Applications. URL: https://www.stfx.ca/sites/default/files/documents/Guidelines_on_Valuing_In-kind_Contributions_2023-24.pdf
19. Hui J.S., Gerber E.M. Crowdfunding Science: Sharing Research with an Extended Audience. *Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing CSCW '15: Computer Supported Cooperative Work and Social Computing*. (Vancouver BC Canada, 28.02.2015). Vancouver BC Canada: ACM, 2015. С. 31–43. DOI: 10.1145/2675133.2675188
20. Kates S., Thieme S. Fundraising Events and Non-Ideological Donation Motivations. 2023. DOI: 10.13140/RG.2.2.12874.34241
21. Murray F. Evaluating the Role of Science Philanthropy in American Research Universities. *Innovation Policy and the Economy*. 2013. Issue 13. pp. 23–60. DOI: 10.1086/668238
22. Shekhtman L.M., Gates A.J., Barabási A.-L. Mapping philanthropic support of science. *Scientific Reports*. 2022. Issue 14. No. 1. pp. 93–97. DOI: 10.1038/s41598-024-58367-2
23. Sood A., Pharoa C. Fundraising activity in arts, culture, heritage and sports organizations: a qualitative study. Department for Culture, Media and Sport (DCMS), Arts Council England, English Heritage, Museums, Libraries and Archives Council, Sport England. London: DCMS, 2011.
24. Stötzer S., Kaltenbrunner K. In-kind donations – peculiarities and challenges of product philanthropy. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*. Vol. 21, Issue 2. P. 395–414. DOI:10.1007/s12208-023-00388-0
25. Wheat R.E., Wang Y., Byrnes J.E. et al. Raising money for scientific research through crowdfunding. *Trends in Ecology & Evolution*. 2024. Vol. 28, Issue 2. pp. 71–72. DOI: 10.1016/j.tree.2012.11.001

References:

1. Hvozď, M.Ya., Bondarenko, Yu.H., & Kulyniak, I.Ya. (2020). Kraudfandynh yak instrument zaluchennia koshtiv dlia finansuvannia startup-proiektiv: analiz zarubizhnoho ta vitchyznianoho dosvidu [Crowdfunding as a tool for attracting funds to finance startup projects: Foreign and domestic experience]. *Infrastruktura rynku – Market Infrastructure*, 43. DOI: 10.32843/infrastruct43-24
2. Hnatiuk, O.M., Kraus, K.M., & Kraus, N.M. (2023). Upravlinnia fandraizynhom zakladu osvity: rozshyrennia mozhlyvosti chy vymoha chasu? [Fundraising management in educational institutions: Capability expansion or requirement of time?]. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovation*, 1 (11), 4–19. DOI:10.32750/2023-0101
3. Huliaieva, L., Emirza, A., Batsoniks, T., et al. (2023). Zvit pro krashchi praktyky “Kraudfandynh dlia pidtrymky initsiatyv staloho sotsialnoho pidpriemnytstva” [Best practices report “Crowdfunding to support sustainable social entrepreneurship initiatives”]. *Higher Incubator Giving Growth & Sustainability*. DOI: 10.6084/M9.FIGSHARE.22347136
4. Demuz, I. (2019). Fandraizynh i hrantraiting yak osoblyvyi finansovyi mekhanizm mizhnarodnoi pidtrymky naukovykh proektiv v Ukraini [Fundraising and grant-writing as a financial mechanism of international support of research projects in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk universytetu – University Economic Bulletin*, 43, 12–20.
5. Kalina, K.Ye., Nedria, K.M., & Rybalko, L.S. (2022). Poniattia pro teoretyko-metodolohichni osnovy zastosuvannia hrantiv i zdiisnennia fandraizynhovoї diialnosti dlia ukrainskykh naukovtsiv u sferi pedahohiky [Theoretical–methodological bases of grants and fundraising for Ukrainian scholars in pedagogy]. *Zasoby navchalnoi ta naukovykh roboty – Means of Educational and Research Work*, 58, 124–136. DOI: 10.34142/2312-1548.2022.58.12

6. Klipkova, O. (2023). Diialnist blahodiinykh orhanizatsii v Ukraini yak odyn iz osnovnykh elementiv fandraizynhu [Activities of charitable organizations in Ukraine as a key element of fundraising]. *European Science*, 18, 61–68. DOI: 10.30890/2709-2313.2023-18-04-004
7. Lypych, L.H., & Kushnir, M.A. (2024). Mentorstvo yak instrument rozvytku profesiinykh mozhlyvostei pratsivnykiv pidpriemstva [Mentoring as a tool for developing employees' professional capacities]. *Ekonomichnyi prostir – Economic Space*, 191, 137–141. DOI: 10.32782/2224-6282/191-23
8. Nasibova, O. V. (2020). Blahodiinist yak dzherelo finansovykh resursiv sotsialnoho zakhystu naselennia [Charity as a source of financial resources for social protection]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 10. DOI:10.32702/2307-2105-2020.10.60
9. Paska, T. (2025). Mizhnarodni stypendiini prohramy yak instrument motyvatsii do navchannia zdobuvachiv vyshchoi osvity Ukrainy [International scholarship programs as a motivation tool for Ukrainian HE students]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 13 (2), 81–87. DOI: 10.31110/2616-650X-vol13i2-011
10. Sbruiev, M.H. (2015). Tekhnolohii hrantovoho suprovodu naukovo-doslidnykh proektiv v universytetakh SShA [Grant support technologies for research projects at U.S. universities]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 3 (47).
11. Sokolova, A., Sokolov, O., Maslak, T., et al. (2025). Sutnist ta rol fandraizynhu v suchasnykh realiakh Ukrainy [Essence and role of fundraising in contemporary Ukraine]. *Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives*, 54 (12), 883–897. DOI: 10.52058/2708-7530-2024-12(54)-883-897
12. Tesliuk, S.A. (2022). Fandraizynh ta realizatsiia proektiv: konspekt leksii [Fundraising and project implementation: Lecture notes]. Lutsk: Volyn National University named after Lesia Ukrainka. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20884/3/fandr_kl.pdf
13. Shopina, I.M. (2024). Blahodiina ta volonterska diialnist yak suspilna praktyka: pravovi, teleolohichni ta aksiolohichni aspekty [Charity and volunteering as social practice: Legal, teleological and axiological aspects]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, 2, 540–544. DOI:10.24144/2788-6018.2024.02.92
14. American Chemical Society. (2009). *Community Outreach Fundraising Guide*. Washington, DC: American Chemical Society.
15. Dahlhausen, K., Krebs, B.L., & Watters, J.V. (2016). Crowdfunding campaigns help researchers launch projects and generate outreach. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 17(1), 32–37. DOI: 10.1128/jmbe.v17i1.1051
16. De Las Heras-Pedrosa, C., Ruiz-Mora, I., & Jambrino-Maldonado, C. (2017). Fundraising strategies in Spanish universities: An approach from stakeholders' relations. *Revista Internacional de Relaciones Públicas*. DOI: 10.5783/RIRP-14-2017-08-125-144.
17. Gronbjerg, K.A. (1991). How nonprofit human service organizations manage their funding sources: Key findings and policy implications. *Nonprofit Management and Leadership*, 2 (2), 159–175. DOI: 10.1002/nml.4130020206
18. St. Francis Xavier University. (2023). Guidelines on valuing in-kind contributions in grant applications. https://www.stfx.ca/sites/default/files/documents/Guidelines_on_Valuing_In-kind_Contributions_2023-24.pdf
19. Hui, J.S., & Gerber, E.M. (2015). Crowdfunding science: Sharing research with an extended audience. In *Proceedings of the 18th ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work & Social Computing (CSCW '15)* (pp. 31–43). ACM. DOI: 10.1145/2675133.2675188
20. Kates, S., & Thieme, S. (2023). Fundraising events and non-ideological donation motivations. DOI: 10.13140/RG.2.2.12874.34241
21. Murray, F. (2013). Evaluating the role of science philanthropy in American research universities. *Innovation Policy and the Economy*, 13, 23–60. DOI: 10.1086/668238

22. Shekhtman, L.M., Gates, A.J., & Barabási, A.-L. (2024). Mapping philanthropic support of science. *Scientific Reports*, 14 (1), 93–97. DOI: 10.1038/s41598-024-58367-2

23. Sood, A., & Pharoa, C. (2011). Fundraising activity in arts, culture, heritage and sports organisations: A qualitative study. Department for Culture, Media and Sport (DCMS), Arts Council England, English Heritage, Museums, Libraries and Archives Council, Sport England.

24. Stötzer, S., & Kaltenbrunner, K. (2024). In-kind donations – Peculiarities and challenges of product philanthropy. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 21 (2), 395–414. DOI:10.1007/s12208-023-00388-0

25. Wheat, R.E., Wang, Y., Byrnes, J.E., et al. (2024). Raising money for scientific research through crowdfunding. *Trends in Ecology & Evolution*, 28 (2), 71–72. DOI: 10.1016/j.tree.2012.11.001.